

گزارش **هفدهم مردادماه در تقویم ایرانی به نام روز خبرنگار مزین شده است. تکریم این قشر که همواره برای رساندن اخبار تازه، دقیق و صحیح گوی سبقت را از یکدیگر می‌ریابند، از اهداف این روز محسوب می‌شود. وجه تسمیه روز خبرنگار به اتفاقی مهیب و دردناک برمی گردد؛ شهادت محمود صارمی، مسئول دفتر خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران در مزار شریف افغانستان به همراه هشت نفر از اعضای کنسولگری ایران توسط طالبان. بعد از وقوع این حادثه تلخ، هفدهم مردادماه هر سال روز خبرنگار نامیده شد تا یاد این خبرنگار شهید ایرانی زنده بماند و چراغ راه حقوق دیگر خبرنگاران کشورمان باشد.**

بازگویی جزئیات کار خبرنگاران و گفت‌وگو در مورد وجوه مثبت و منفی شغل آن‌ها یکی از مسائلی است که طرح آن به بهانه این روز می‌تواند به بهبود اوضاع کاری خبرنگاران کمک کند. البته بیان مسائل خبرنگاران نباید تنها محدود به این روز باشد و سپس تا سال بعد به دست فراموشی سپرده شود. دفاع از حقوق خبرنگاران و پیگیری وضعیت این گروه، موضوعی است که همواره نیاز به تجزیه و تحلیل دارد. آزادی بیان، آگاهی بخشی و تحقق دموکراسی سنگ بنای شغل خبرنگاری به شمار می‌رود؛ ارکانی که یک خبرنگار مسئولیت‌پذیر و با اخلاق در تمام دوران حرفه‌ای کار خود آن‌ها را دنبال می‌کند.

بر کسی پوشیده نیست که تلاش‌های این نگهبانان بی صدا و بی‌بدیل حقیقت، یعنی خبرنگاران در جامعه نقشی حیاتی دارد. آن‌ها با شجاعت و تعهد، در خط مقدم اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی به مردم ایستاده‌اند. از ترشک‌های سختی کار، درآمد کم، احتمال اتهام‌زنی و دیده‌نشدن نمی‌هراسند؛ چراکه بر تارک حرفه خود عشق و تعهد را دارند نه نفع شخصی و به دنبال شهرت بودن. بدون شک تنها عشق و مسئولیت‌پذیری است که پیمودن این مسیر پرستلاخ را برای آن‌ها هموار می‌کند. ثبت وقایع تاریخی،

گزارش **بسیاری از کشورهای دنیا خبرنگاری را در زمره مشاغل سخت و زیان آور قرار می‌دهند. دشواری شغل خبری در جوامع مختلف به اشکال گوناگونی برای خبرنگار ظاهر می‌شود. این حرفه فارغ از چهره ظاهری جذاب خود، خطرات زیادی را متوجه خبرنگار می‌کند تا جایی که گاهی پای جان و زندگی یک خبرنگار به میان می‌آید. به گواه سازمان گزارشگران بدون مرز در سال ۲۰۲۳ تعداد ۴۵ خبرنگار هنگام انجام وظیفه حرفه‌ای خود کشته شدند. به همین خاطر، بیشتر کشورها برای صیانت از حقوق خبرنگاران شرایط خاصی را در نظر می‌گیرند تا در حد امکان بتوانند سختی کار این قشر را جبران کنند. در این میان اما هستند کشورهایی که در آن‌ها همچنان خبرنگاران از حقوق مکفی برخوردار نیستند و علاوه بر خطرات جانی، بار گرفتاری‌های معیشتی و روزمره را نیز به دوش می‌کشند.**

مشاغل سخت و زیان آور به مشاغلی گفته می‌شود که در آن‌ها عوامل فیزیکی، شیمیایی، مکانیکی و بیولوژیکی محیط کار، غیراستاندارد بوده و در اثر اشتغال، افراد با تنش به مراتب بالاتر از ظرفیت‌های طبیعی خود روبه‌رو می‌شوند. در نتیجه ریسک ایجاد مشکلات و بیماری‌های مختلف برای آن‌ها بیشتر است. به‌صورت کلی کارهای سخت و زیان‌آور در دو دسته‌بندی کلی قرار می‌گیرند:

گروه الف: کارهای سختی که با در نظر گرفتن تمهیدات مختلف می‌توان سختی شغل مذکور را حذف و آن را به یک کار معمولی تبدیل کرد.

گروه ب: کارهای سختی که ماهیت سخت و دشوار دارند و حتی با در نظر گرفتن انواع شرایط و امکانات، سختی آن‌ها از بین نمی‌رود و تنها تا حد قابل تحلیلی کاهش می‌یابد.

خبرنگاری جزو مشاغل گروه ب محسوب می‌شود. بر این اساس افرادی که در این مشاغل مشغول به کار هستند بعد از ۲۰ سال متوالی یا ۲۵ سال کار متناوب، می‌توانند بدون شرط سنی بازنشسته شوند.

هیئت‌وزیران وقت در تاریخ ۲۲ اسفندماه ۱۳۸۰ بنا به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های کار، بهداشت و سازمان تأمین اجتماعی آیین‌نامه اجرایی قانون بازنشستگی پیش از موعد کارگران مشاغل سخت و زیان‌آور را تصویب کرد. مطابق با بند ۴ ماده ۱۱ این آیین‌نامه، شغل خبرنگاری از مشاغل سخت محسوب می‌شود و خبرنگاران مشمول این قانون هستند و باید زودتر از موعد از کار کناره‌گیری کنند. با وجود اندیشیدن این تمهیدات، در طول این سال‌ها خبرنگاران در زمینه بازنشستگی به عنوان سخت و زیان‌آور با مشکلاتی مواجه بوده‌اند و تحت شرایط

به مناسبت روز خبرنگار

در مسیر آگاهی بخشی به جامعه

اخلاقی و استانداردهای حرفه‌ای، تلاش می‌کنند تا اخبار را به دور از هرگونه جانب‌داری و تحریف به مخاطبان منتقل کنند. اطلاع‌رسانی صحیح، نظارت غیرمستقیم بر عملکرد نهادهای اجتماعی، نقد و آگاه‌سازی جامعه جزو مواردی است که خبرنگاران با رقبم‌زدن آن زمینه‌های شکل‌گیری دموکراسی را در جامعه فراهم می‌کنند. از همین‌رو مطبوعات را رکن چهارم دموکراسی می‌خوانند. نقش روزنامه‌نگاران در این میان غیرقابل انکار است. به عقیده دانشمندان علوم اجتماعی ارکان اصلی وجود دموکراسی در هر کشوری شامل مشارکت فعال شهروندان در فرایندهای اجتماعی، شفافیت کنش‌های حکومت، پاسخگو بودن حاکمیت است. دانشمندان پس از بیان این سه رکن بنیادین به رکن چهارم دموکراسی اشاره می‌کنند که مکمل سه رکن قبلی است. آن‌ها می‌گویند مطبوعات رکن چهارم دموکراسی به شمار می‌روند. (شهسواری، بهروز، ۱۳۸۸)
نقش مطبوعات در تحقق دموکراسی، ماهنامه علمی تخصصی انجمن روابط عمومی ایران)

یکی از ویژگی‌های برجسته خبرنگاران، جسارت آن‌ها در مواجهه با خطرات و تهدیدات است. بسیاری از خبرنگاران

دومین شغل سخت دنیا

لایه‌های پنهان یک شغل سخت و زیان‌آور

که باید اجرا شود. چنانچه منابعی بایستی در بودجه عمومی پیش‌بینی می‌شده و انجام‌نشده است، سازمان تأمین اجتماعی چاره‌ای ندارد که اجرا نکند. یکی از مشاغلی که متعقد هستیم جزو مشاغل سخت و زیان‌آور است بحث خبرنگاران است که در این مورد پیگیری لازم را انجام می‌دهیم.»

با وجود همه این‌ها اما خبرنگاران همچنان برای بازنشستگی تحت عنوان شغل سخت و زیان‌آور با مشکلاتی مواجه هستند که آن‌ها را تحت فشار بیشتری قرار می‌دهد.

به‌طور کلی کسی که به حرفه خبرنگاری مشغول می‌شود، مسائل زیادی را پذیرفته و با آن‌ها دست‌وپنجه‌نرم می‌کند؛ تحمل فشارهای روانی، فیزیکی و اقتصادی تنها گوشه‌ای از سختی‌های شغل خبرنگاری به حساب می‌آید. بعضی از مسائل این حرفه را می‌توان در این چند مورد خلاصه کرد:

فشار روانی و استرس

یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های خبرنگاری، فشار روانی و استرس تنیده به این شغل است. خبرنگاران در شرایطی کار می‌کنند که باید اخبار را به سرعت و با دقت جمع‌آوری و منتشر کنند. این روند پرفشار به همراه مسئولیت بالای اطلاع‌رسانی درست، می‌تواند هجمه روانی زیادی را به خبرنگاران تحمیل کند.

خطرات جانی

حوزه‌های مختلف خبری از نظر در معرض خطر قرار دادن خبرنگاران تفاوت دارند. در بعضی حوزه‌ها خبرنگاران در محیط‌های خطرناک و ناامن کار می‌کنند. به عنوان مثال گزارش از مناطق جنگی، پوشش بلایای طبیعی و بررسی و افشای فساد

جامعه

جان خود را در راه اطلاع‌رسانی و گزارش حقیقت به خطر می‌اندازند. آن‌ها برمیانی سوگندی نانوشته با وجدان خود، برآنند که اجازه ندهند چراغ حقیقت خاموش شود و در گوشه‌ای ظلمی به کسی روا نشود و به گوش عموم مردم نرسد. بحران‌های طبیعی، جنگ‌های مسلحانه، اتفاقات مهم سیاسی، زندگی روزمره مردم و حوادث اجتماعی عرصه فعالیت قلم به دستان همیشه حاضر است؛ آن‌ها در قلب چنین صحنه‌هایی حضور دارند تا واقعیت‌ها را به مردم دنیا نشان دهند. در واقع تعهد به حقیقت و پذیرش مسئولیت خبررسانی، این قشر را به قهرمانان خاموش جامعه تبدیل کرده است.

خبرنگاران با بررسی و گزارش عملکرد دولت‌ها و نهادهای عمومی، نحوه کار و فعالیت آن‌ها را رصد می‌کنند و در واقع یک نقش نظارتی غیرمستقیم در این زمینه دارند. اطلاع‌رسانی ابزاری است که می‌تواند از سوءاستفاده‌های احتمالی صاحبان قدرت و ثروت در جامعه جلوگیری کند. فعالان عرصه مطبوعات با انتشار گزارش‌های تحقیقاتی و افشای فساد، به اجرای عدالت کمک می‌کنند و اعتماد عمومی را افزایش می‌دهند. علاوه بر این، خبرنگاران نقش مؤثری در ترویج فرهنگ و آگاهی عمومی دارند. این گروه از طریق پوشش مسائل اجتماعی، فرهنگی و محیط‌زیستی مردم را نسبت به موضوعات مهم جامعه آگاه می‌کنند تا در نهایت راه‌حل‌های مناسب برای مشکلات پیدا شود. همچنین آن‌ها با ثبت همیشگی وقایع مهم، اجازه نمی‌دهند اتفاقات و تحولات مهم تاریخی به فراموشی سپرده شود. نتیجه قلم‌فرسایی یک خبرنگار تحقق حافظه جمعی و از بین نرفتن حقایق لایه‌لای هزاران مسئله دیگر است. از زمان انتشار کاغذ اخبار، اولین روزنامه در ایران تاکنون هر خبرنگار وظیفه خود را انجام داده و سپس بیرق حقیقت‌طلبی را به نسل بعدی خود سپرده است. با انجام این رسالت مهم، می‌توان خبرنگاران را واسطه‌هایی برای تغییر و پیشرفت و توسعه در جامعه برشمرد. این‌راه نیست اگر ستایش از این افراد را به درازا بکشایم؛ چراکه در سخت‌ترین شرایط، همچنان به اصول حرفه‌ای خود پایبند می‌مانند و به وظیفه خود عمل می‌کنند. آن‌ها هر روز قلم خود را با انگیزه و تعهد برمی‌دارند و با شجاعت به میدان می‌آیند تا حقیقت را به گوش مردم برسانند.

می‌تواند خبرنگاران را در معرض خطرات جانی قرار دهد. **فشارهای اقتصادی**

در بعضی از کشورها خبرنگاران متحمل فشارهایی از جانب سیاست‌مداران و فعالان اقتصادی می‌شوند. دولت‌ها و گروه‌های اقتصادی ذی‌نفوذ از طریق تحمیل فشار و تهدید، باعث خودسانسوری و کاهش استقلال خبرنگاران را می‌شوند.

دسترسی به اطلاعات

دسترسی آزادانه به اطلاعات صحیح و جامع یکی از چالش‌های اصلی خبرنگاران است. اگر خبرنگار نتواند اطلاعات مورد نظر خود را از منابع درست دریافت کند، کارش با اختلال مواجه می‌شود. این در حالی است که در بسیاری از کشورها، بستر دسترسی به اطلاعات موثق برای این گروه فراهم نیست. در چنین شرایطی آن‌ها مجبور می‌شوند از منابع دیگر به داده‌های مورد نیاز خود دست پیدا کنند. همین امر می‌تواند خطراتی رایشان به همراه بیاورد.

دستمزد خبرنگاران در کشورهای مختلف

دستمزد خبرنگاران در کشورهای مختلف به عوامل متعددی بستگی دارد. وضعیت اقتصادی کشور، میزان توسعه‌یافتگی بخش رسانه و قوانین و مقررات حاکم بر حقوق و مزایای کارکنان در این مسئله دخیل هستند.

در ایالات متحده، «دستمزد خبرنگاران با تجربه و مشهور در شبکه‌های بزرگ تلویزیونی و روزنامه‌ها سالانه تا ۱۰۰ هزار دلار و بایشتر می‌رسد. در این کشور نوع رسانه و میزان تجربه و تخصص خبرنگاران ژاپنی سالانه تا ۷۰ هزار دلار هم درآمد دارند. در کره جنوبی، این میزان کمتر است و تا ۵۰ هزار دلار می‌رسد.

در ایران اوضاع خبرنگاران تعریف چندانی ندارد. به‌طوری‌که حرفه آن‌ها جزو مشاغل کم‌درآمد به شمار می‌رود. درآمد سالانه خبرنگاران ایرانی حدود ۲۰۰۰ دلار برآورد می‌شود. این سطح دستمزد متناسب با سختی‌های این حرفه نیست و به سختی می‌تواند نیاز زندگی این قشر را تأمین کند. به همین خاطر است که بسیاری از خبرنگاران شغل دوم دارند و به فکر درآمد دیگری هستند. این مسئله رسالت حرفه‌ای آن‌ها را با دشواری همراه می‌کند، به‌نحوی‌که در خیلی موارد از انجام وظیفه حرفه‌ای خود بازمی‌مانند.

خبر

دیپلماسی رسانه‌ای و زندگی مدرن

دیرزمانی است که رسانه‌ها دیگر تنها انعکاس‌دهنده اخبار حوزه‌های مختلف نیستند. امروز آن‌ها کنشگران فعال عرصه سیاست‌گذاری در جامعه محسوب می‌شوند و در متن دیپلماسی رسانه‌ای جای گرفته‌اند. اهمیت نقش دیپلماسی رسانه‌ای تا جایی است که دولت‌ها و سیاست‌مداران به آن متکی هستند و برای پیشبرد امور خود حساب جداگانه‌ای روی رسانه‌ها باز می‌کنند. دلیل این امر قدرت گرفتن رسانه‌ها و به‌خصوص پیام و نحوه مخابره آن در عصر جدید است. حالا دیگر سیاست‌مداران نمی‌توانند تصمیمات خود را بدون هیچ بازخوردی اجرا کنند؛ چراکه چشم‌تیزبین رسانه‌قوی‌تر از دوران‌های قبل آن‌ها را دنبال می‌کند و اجازه نمی‌دهد اقدامات این افراد بی اثر بماند. مفهوم دیپلماسی رسانه‌ای در استفاده از رسانه‌ها و فناوری‌های ارتباطی برای انتقال پیام‌ها و اهداف دیپلماتیک نهفته است. این نوع دیپلماسی طیف وسیعی از فعالیت‌ها را در بر می‌گیرد؛ از مصاحبه‌های تلویزیونی و مقالات روزنامه گرفته تا استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های دیجیتال. در این میان نقش رسانه‌های جدید مانند شبکه‌های اجتماعی، وب‌سایت‌ها و پلتفرم‌های دیجیتال قابل اعتناست. این شکل جدید رسانه‌ها، ابزارهای قدرتمندی برای دیپلماسی رسانه‌ای تلقی می‌شوند. شاید دوران حاضر را بتوان عصر حاکمیت رسانه نامید. امروز رسانه‌ها بازی کارآمدانه‌های مختلف اجتماعی هستند. این واسطه‌های تأثیرگذار، با گرفتن اخبار و پردازش آن‌ها کمک بزرگی به عرصه آگاهی‌رسانی در جامعه می‌کنند.

باید توجه داشت که لایه‌لای خطوط اخبار، گزارش‌ها، مقالات و پیام‌های صوتی و ویدئویی هر رسانه یک خط فکری وجود دارد که به مخاطبان خود جهت می‌دهد. این جهت‌دهی گاهی در مسیر مثبت و درست و گاهی با اهداف ناصواب و در خدمت صاحبان قدرت انجام می‌شود. به‌نحوی‌که آن‌ها با واسطه کردن رسانه، مخاطب خود را هدف می‌گیرند و از این طریق موجب شکل‌گیری خاص افکار عمومی می‌شوند. در واقع این رسانه است که نقش میانجی را برای ذی‌نفعان و مخاطبان ایفا می‌کند. به شکلی که سیاست‌گذاران و دولت‌ها با استفاده از مصاحبه‌ها، گفت‌وگوهای تلویزیونی و پلتفرم‌های آنلاین پیام‌ها و اهداف خود را به مخاطبان بین‌المللی منتقل می‌کنند. این امر به‌ویژه در مواقع بحران‌های بین‌المللی، مذاکرات دیپلماتیک و انتخابات اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. جلوگیری از تنش‌ها، رفع نگرانی جامعه و ایجاد امیدواری از اهدافی است که دولت‌ها از طریق دیپلماسی رسانه‌ای آن را دنبال می‌کنند.

در چنین شرایطی اگر رسانه به تعهدات حرفه‌ای خود پایبند نباشد، ممکن است جامعه را با خطر تحریف اطلاعات مواجه کند. بنابراین پافشاری بر اطلاع‌رسانی صحیح و شفافیت و ایجاد تعامل سالم در این زمینه اهمیت زیادی دارد.

دیپلماسی رسانه‌ای علاوه بر نقش تأثیرگذار خود در تعامل با مردم و سیاست‌گذاران، با چالش‌های زیادی همراه است. به‌طور مثال پیچیدگی‌های فرهنگی از مشکلات سر راه رسانه‌هاست. در روند دیپلماسی رسانه‌ای باید به تفاوت‌های فرهنگی، زبانی، قومیتی و منافع گروه‌های مختلف توجه داشت. مثلاً پیامی یکسان، در یک فرهنگ اثرگذاری مثبت دارد اما در فرهنگ دیگر ممکن است نارضایتی و اعتراض و آشوب اجتماعی را در پی داشته باشد. همچنین سرند کردن اطلاعات و جداکردن شایعات و اطلاعات نادرست بسیار اهمیت دارد؛ چراکه امروزه یک خبر با سرعت بالایی امکان انتشار دارد و می‌تواند طی چند ساعت از طریق رسانه‌های دیجیتال کل جهان را درنوردد. بنابراین دقت و حساسیت در انتخاب و انتشار خبر امروز بیش از هر زمانی ضرورت دارد. همچنین در زمینه دیپلماسی رسانه‌ای، آزادی خبررسانی و دسترسی به اطلاعات امری حیاتی است. در کشورهایی که در آن‌ها امواج سانسور مانع از اطلاع‌رسانی دقیق توسط رسانه‌ها می‌شود، بی‌اعتمادی مخاطبان به شکار فریبده‌ای وجود دارد. در چنین وضعیتی، ذی‌نفعان نمی‌توانند پیام‌های خود را به درستی از دریچه رسانه به مخاطب برسانند. مخاطبان نیز به‌دنبال یافتن منابع خبری دقیق‌تر به رسانه‌های برون‌مرزی و غیره روی می‌آورند.

در دنیای امروز پیام‌هایی که از طرف دولت‌ها و توسط رسانه‌های در اختیار آن‌ها به کل جهان مخابره می‌شود، نقش یک سفیر را بازی می‌کند. سفیری که قدرت تأثیر کلامش هزاران بار بیشتر از انواع قدیمی سفیران است. بنابراین بهره‌مندی از دیپلماسی رسانه‌ای یکی از مواردی است که در سطوح کلان پیگیری می‌شود و ذی‌نفعان به نتایج حاصل از آن امید زیادی بسته‌اند.